

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Saul adsciscit sibi et Jonatha filio tria millia militum. Jonathas percussit stationem Philistinorum. III ingentem redintegrant exercitum, parantque praelium. Saul pavidus offert sacrificium, ut Dei opem imploret. Interuenit, vers. 10, Samuel, eumque oburgat quod se, uti iusserat, non exspectarit; ideoque, vers. 14, Deum regnum ab eo quasi inobediens ad Davidem tradendum edicit. Philistini, vers. 19, ut arma Hebraeis eripiant, cavent ne apud eos sit faber ferrarius.

1. Filius unius anni erat Saul, cum regnare cepisset; duobus autem annis regnavit super Israel. 2. Et elegit sibi Saul tria millia de Israel; et erant cum Saul duo millia in Machmas, et in monte Bethel; mille autem cum Jonatha in Gabaa Benjamin: porro ceterum populum remisit unumquemque in tabernacula sua. 3. Et percussit Jonathas stationem Philistinorum, quae erat in Gabaa. Quod cum audissent Philistiim, Saul cecinit buccina in omni terra, dicens: Audiant Hebraei. 4. Et universus Israel audivit hujuscemodi clamorem. Percussit Saul stationem Philistinorum, et erexit se Israel adversus Philistiim. Clamavit ergo populus post Saul in Galgala. 5. Et Philistiim congregati sunt ad praeliandum contra Israel, triginta millia curruum, et sex millia equitum, et reliquum vulgus, sicut arena quae est in littore maris plurimum. Et ascendentes castrametati sunt in Machmas ad orientem Bethaven. 6. Quod cum vidissent viri Israel se in arcto positos (afflictus enim erat populus) absconderunt se in speluncis et in abditis, in petris quoque, et in antris, et in cisternis. 7. Hebraei autem transierunt Jordanem in terram Gad et Galaad. Cumque adhuc esset Saul in Galgala, universus populus perterritus est, qui sequebatur eum. 8. Et exspectavit septem diebus juxta placitum Samuelis, et non venit Samuel in Galgala, dilapsusque est populus ab eo. 9. Ait ergo Saul: Offerite mihi holocaustum, et pacifica; et obtulit holocaustum. 10. Cumque complisset offerens holocaustum, ecce Samuel veniebat; et egressus est Saul obviam ei ut salutaret eum. 11. Locutusque est ad eum Samuel: Quid fecisti? Respondit Saul: Quia vidi quod populus dilaberetur a me, et tu non veneras juxta placitos dies, porro Philistiim congregati fuerant in Machmas, 12. dixi: Nunc descendent Philistiim ad me in Galgala, et faciem Domini non placavi. Necessitate compulsus, obtuli holocaustum. 13. Dixitque Samuel ad Saul: Stulte egisti, nec custodisti mandata Domini Dei tui, quae praecepit tibi. Quod si non fecisses, jam nunc praeparasset Dominus regnum tuum super Israel in sempiternum; 14. sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. Quaesivit Dominus sibi virum juxta cor suum, et praecepit ei Dominus, ut esset dux super populum suum, eo quod non servaveris quae praecepit Dominus. 15. Surrexit autem Samuel, et ascendit de Galgalis in Gabaa Benjamin. Et reliqui populi ascenderunt post Saul obviam populo, qui expugnabant eos venientes de Galgala in Gabaa, in colle Benjamin: Et recensuit Saul populum, qui inventi fuerant cum eo, quasi sexcentos viros. 16. Et Saul et Jonathas filius ejus, populusque qui inventus fuerat cum eis, erat in Gabaa Benjamin; porro Philistiim considerant in Machmas. 17. Et egressi sunt ad praeandandum de castris Philistinorum tres cunei. Unus cuneus pergebat contra viam Ephra ad terram Saul. 18. Porro alius ingrediebatur per viam Beth-horon; tertius autem venterat se ad iter termini imminuentis valli Seboim contra desertum. 19. Porro faber ferrarius non inveniebatur in omni terra Israel; caverant enim Philistiim ne forte facerent Hebraei gladium aut lanceam. 20. Descendebat ergo omnis Israel ad Philistiim, ut exaceret unusquisque vomerem suum, et ligonem, et securum, et sarculum. 21. Retusa itaque erant acies vomerum, et ligonum,

et tridentum, et securium, usque ad stimulum corrigendum. 22. Cumque venisset dies praelii, non est inventus ensis et lancea in manu totius populi, qui erat cum Saule et Jonatha, excepto Saul et Jonatha filio ejus. 23. Egressa est autem statio Philistiim, ut transcenderet in Machmas.

1. FILIUS UNIUS ANNI ERAT SAUL, CUM REGNARE COEPISSET; DUOBUS AUTEM ANNIS REGNAVIT SUPER ISRAEL. — Impossibile videtur quod Saul filius unius anni creatus sit rex, et reipsa regnarit. Quocirca Melchior Canus, lib. XI *De Locis*, cap. 7, ad argumentum 12, legendum vult: « Filius viginti et unius anni erat Saul, cum regnare cepisset. » Scholiastes Graecus vero legit: « Filius triginta annorum erat Saul, cum regnare cepisset. » Verum huic lectioni repugnant Hebraei, Chaldaei, Septuaginta, Romana, Aquila, Symmachus et ceteri, qui constanter legunt: *Filius unius anni erat Saul*. Adde: Saul hoc tempore plurimum quam 20 aut 30 erat annorum; jam enim genuerat Isboeth, qui hoc tempore erat 20 annorum, et Jonatham eo senior, utpote qui esset dux belli contra Philistaeos, ut patet cap. sequenti. At quo sensu ergo dicitur hic fuisse filius unius anni?

Primo, Rabanus in Glossa ad Saul accepit in casu lativo, *q. d.* « Sauli initio regni sui natus erat filius unius anni, » puta Isboeth: verum hoc tam violentum est, quam falsum. Violentum, quia Saul est hic nominativus casus, ut patet ex eo quod sequitur: « et duobus annis regnavit super Israel; » quod licet Rabanus referat pariter ad Isboeth, qui, mortuo Saule patre, duobus annis regnavit, ut patet II Reg. II, 10, tamen ad Saulem referendum esse patet ex antecod. et sequent., quae omnia ad Saulem spectant, non ad Isboeth. Falsum, quia Isboeth hoc tempore non erat unius, sed viginti annorum, ut minimum. Nam Saul post Samuelem regnavit duntaxat 20 vel 18 annis, quibus exactis mortuus est, successitque ei filius Isboeth, qui tum erat 40 annorum, ut patet II Reg. II, 10. Deme a 40 annis 20, remanebant 20.

Secundo, alii passim sic exponunt, *q. d.* Saul, cum regnare cepit, adeo erat simplex et innocens, ac si fuisset puer unius anni, et in hac innocentia persistens regnavit duos annos, quibus exactis ab ea defecti per inobedientiam, ideoque a Deo et Samuele reprobatu est. Unde Chaldaeus vertit, *sicut filius unius anni, in quo non sunt culpe, Saul erat quando regnavit*. Ita S. Gregorius, Angelomus, Eucherius, S. Hieronymus in *Quest.* (vel quisquis est auctor), Theodoretus, Rupertus, Procopius, Hugo, Lyranus, Abulensis, Dionysius, Cajetanus et S. Augustinus, lib. VII *Locutionum in Judices*. Audi B. Petrum Damianum, lib. II, *epist.* 20: « Sic erat innocens, tanquam puer unius anni, cum regnare cepit; et duobus annis in ejusdem innocentie simplicitate permansit; sed qui tunc erat in humilitate filius, postmodum per superbiam factus est servus. » Audi et Rupertum in cap. II *Apoc.* pag. 21: « Saul duobus annis eadem

humilitate regnavit; ab hac exiit, quando contra legem holocaustum obtulit, cum non esset sacerdos de stirpe Aaron, pepercit Agag, » etc.

Porro dicit hoc Scriptura, *primo*, ut demonstrat optimam fuisse Dei electionem, utpote qui non nisi Saulem virum optimum et dignissimum ad regnum evexerit, ut idem nos facere docet. Ita S. Gregorius. *Secundo*, « ut ostendatur, ait Dionysius, providentia Dei ita semper se habentis, nisi nostra iniquitas obsistat, ut quo majorem conferat dignitatem, majorem etiam conferat sanctitatem; et propterea in Saule cum suprema presidentia, supremam innocentiam conjunxisse. » *Tertio*, ut omnes metu sacro percellat, ne quis sibi profidat, et in sua sanctitate sit securus, videns ex ea excidisse Saulem adeo innocentem, ait Abulensis. *Quartum* causam dat Lyranus, ut indicet quam leter et profundus fuerit lapsus Saulis; sicut enim lutum bysso candida, ita peccatum animo innocenti foedus adhaerescit. Hinc tropologicae S. Gregorius: « Licet, inquit, multis annis regnaverit, illis solis regnasse dicitur, in quibus innocens ac humilis fuisse perhibetur. » Et paulo post: « Illo ergo, inquit, solum tempore nos vixisse gaudeamus, quo innocenter et humiliter viximus. Nam illa tempora, quae in saeculi vanitate et fluxa carnis vita consumpsimus, quasi perditam, minime memorantur. »

Quocirca Josaphat, Barlaamum suum catechistam interrogans quot annorum esset, ab eo audivit: « Natus sum annos 43; » miranti Josaphat, quod cum eam videret, respondit: « Si annos meos ab ipso vite ortu nosse queris, recte sane eos plusquam septuaginta esse conjecisti. At mihi quidem nullo omnino modo inter vite annos censentur, qui in hujus mundi vanitate consumpti sunt. » Praeclare Philo, lib. *De Praeceptis et Penitentia*, sub finem: « Eorum, ait, qui nec disciplinis instituti sunt, nec legibus, nec numerus initur, nec habetur ratio. » Et paulo post: « Virtus, ait, et honestas in qualitate consistit, non in quantitate; unde vel unus dies sine culpa transactus, integre vite sapientis aequiparatur. » Quamobrem cordate et nervose Eusebius Emisenus (vel potius Gallicanus) homil. 9 ad *Monachos*: « illum, ait, diem tantum vixisse te computa, in quo voluntates proprias abnegasti, in quo malis desideriis restitisti; quem sine ulla regulae transgressione fluxisti, illum diem vixisse te computa, qui puritatis et sanctae meditationis habuit lucem. »

Hic sensus communis est et commodus; sed tropologicae potius videtur, quam literalis. Nam sicut duo anni, quibus dicitur regnasse Saul, simpliciter pro annis proprie dictis accipiendi sunt;

sic et unus ille annus, de quo immediate ante dicitur: «Filius unius anni erat Saul.»

Texte

Tertio in regem nonnulli sic exponunt, q. d. «Saul electus in regem uno annoquelevit, et domi vitam privatam egit, sed exacto hoc anno regnare cepit.» Ita Eucherius. «Uno, ait, anno postquam rex electus est a Samuele, in domestica domo sedens, dissimulavit se esse regem: reliquis duobus annis publice iudicavit omnem Israel, tenens obedientiam cum humilitate.» Et Beda: «Postquam, ait, electus est Saul, et oleo sancto perunctus in regem, toto anno primo humilis et privato similis mansit, nec regni habitu induit, ceteraque regni insignia curavit.» Sic quoque Genebrardus in *Chronol.* Verum hoc non videtur verum; nam mox ab electione sua Saul, quasi rex, gessit bellum contra Naas, regem Ammon, ut audivimus cap. præced. Adde Josephum asserere quod Saul, electus rex, uno tantum mense a regio munere abstinerit. Denique aliud est esse filium unius anni, aliud privatam vitam agere.

Quarto, Quinto.

Quarto ergo et planissime sensus est, q. d. Saul parva victoria de Naas, ideoque comparata sibi auctoritate et gratia populi, rursus in regem a Samuele unctus, cap. xi, vers. ultimo, agebat, et forte exigebat primus in regni sui annum, ac inchoabat secundum: quo exacto elegit tria millia militum presidariovam, ut sequitur. Ita R. David, Vatablus, Brixianus, Serarius et alii.

Hunc sensum cepit phrasim hebraica, quæ ad verbum sic habet: *Filius unius anni Saul in regnare ipsum*, quasi dicat: Jam regnabat Saul unum annum; jam agebat primum regni sui annum. *Secundo*, ex eo quod Naas septimo mense a creatione Saulis invasit Galaaditas, ac tum Saul ei occurrens eum cecidit, et regnum suum confirmavit et innovavit, ut patet ex dictis cap. xi. Unde hæc omnia fuere acta anni primi regni Saulis.

Est hebraismus; Hebræi enim tempori, diei, mensi et anno tribuunt nomen *filius*, ut *filius huius anni*, *diei*, *vel temporis* dicatur, qui hoc anno, die vel tempore natus est. Tempus enim, annus et dies dicuntur, quasi patres, generare eos, qui illo tempore, anno et die nascuntur: quia scilicet annus et dies adducit causas secundas, puta parentes, qui hunc filium generant. Est metonymia. Sic *Jona* iv, 10, hederæ in Hebræo vocatur *filia noctis*, quia illa nocte orta et nata erat. Sic «*filius auroræ*» est Lucifer, sive stella Veneris, quæ in aurora nascitur, *Isaia* xiv, 12. Sic «*filii primæ*» sunt scintille, quæ ex primis eliduntur, *Job* v, 7. Sic «*filii Orientis*» vocantur in Oriente nati, *Judic.* vi, 33. Sic «*filii terre*» vocantur terrigenæ. Sic «*filii arcus*» sunt sagittæ, *Job* xli, 20, quia ex arcu violentem emittuntur, et quasi parturiuntur. Sic «*filii aræ*» est frumentum, vel palea, *Isaia* xxi, 10. Sic, *Exodi* xii, 3, sancitur ut agnus Paschalis sit «*anniculus*»; Hebraice *בן עז* *ben scana*, id est *filius anni*. Sic quoties in *Levit.* et *Numer.* jubetur immolari ovis vel agnus *anniculus*, He-

braice est *ben scana*, id est *filius anni*. Simili tropo dicitur veritas *filia temporis*, quia tempus latentem veritatem sensum educit et aperit.

DUOBUS AUTEM ANNIS REGNAVIT SUPER ISRAEL. — Præter expositiones jam recensitas, nonnulli ex hisce verbis censent Saulem per biennium duntaxat fuisse regem, ac in fine biennii in prelio occubuisse: ita Hebræi in Seder Olam, cap. xiii, Arias apud Lorinum, cap. xiii *Actor*, Adrichomius, et Gerardus Mercator in sua *Chronologia*; verum difficile creditur est Saulem biennio gessisse omnia quæ deinceps usque ad finem libri, ac præsertim cap. xiv, sub finem narrantur; illa enim plures annos exigunt. Adde S. Paulum asserere Saulem regnasse 40 annis, *Actor*, xiii, 21.

Secundo, alii sic exponunt, quasi dicant: «Saul post mortem Samuelis tantum regnavit duobus annis.» Id verum esse patet ex Josepho, lib. vi *Antiq.* cap. ult., et Clemente Alexandrino, lib. i *Strom.*, Abulense et aliis passim. Verum cur huius biennii duntaxat meminit hic Scriptura, cum per plura capita sequentia recensent acta Saulis vivente adhuc Samuele?

Tertio, alii sic explicant, q. d. «Saul per biennium duntaxat regnavit, quia post biennium a Samuele exauctoratus, regium ejus imperium obit in tyrannicum.» Ita Lyranus, Hugo, Abulensis, Vatablus et Pineda, lib. viii in *Proemio Salica*, cap. ii. Verum plures quam duos hic interesse annos, liquet ex sequentibus, et demonstrat Mendoza.

Quarto ergo genuine, «*duobus annis regnavit*, juxta cum sequentibus, et *elegit tria millia*, q. d. ait Genebrardus, anno mundi 3106. «Cum, inquit, Saul regnasset duobus annis, elegit sibi tria millia: nempe duobus primis regni annis, sat habuit vitare invidiam, et se adversus malignas linguas modestia et auctoritate Samuelis laeri. Postea dum se satis confirmasset, cepit more regio sese stipare satellitibus. Non quod aliqui duobus tantum annis regnarit.» Sic et Tornielius, Baradas, Abulensis, Hugo, Dionysius et Mendoza.

Quæres, quot annis regnavit Saul? Respondent aliqui per 40 annos; hoc enim videtur asserere Paulus, *Actor*, cap. xiii, vers. 21. Ita Actor apud S. Hieronymum in *Quæst. Hebr.*, Serarius in lib. iii *Reg.* cap. vi, proposit. 2, et Melchior Canus, loco superius citato. Verum cæteri omnes censent Paulum, illis 40 annis quos assignat Sauli, complecti quoque annos Samuelis, quibus ipse præfuit. Ita Eusebius, Josephus, Severus Sulpicius, Beda, Freulphus, Tornielius, Bellarminus, Gordonius, Genebrardus, Gerardus Mercator et alii in suis *Chronicis*, Lyranus et Abulensis hic, S. Augustinus, lib. xvii *De Civit.* cap. vii; Ribera, lib. i *De Templo*, cap. i; Pineda, lib. viii *De Rebus Salam.* cap. ii, num. 2; Lorinus in cap. xiii *Actorum*. Porro hos 40 annos variè vario inter Saulem et Samuelem partuntur. Nam Clemens Alexandrinus, lib. i *Strom.* cap. xi, Sauli cum Samuele tribuit

annos 27; deinde mortuo Samuele, soli Sauli alios viginti; sic universim fierent anni 47, cum Apollolus duntaxat 40 assignet. Rursum Josephus, libro vi *Antiq.* cap. xiv, ait «Samuelem solum præfuisse Hebræis annis 12; deinde cum Saule annis 18; Saulem vero post mortem Samuelis annis 20,» ut habet idem Josephus in fine ejusdem libri vi, et iterum libro X, cap. xi. In textu tamen Græco libri sexti habet annos viginti duos, sicut et Zonaras, qui Josephum de more sequitur. Verum sic fierent anni 62, cum fierint tantum 40, ut dixi. Alii Samueli dant annos 30, Saul 10. Alii aliter. Verus Salianus et alii censent Samuelem solum præfuisse Israeli per annos 22; deinde creato rege Saule, cum eo præfuisse annis sedecim; mortuo vero Samuele, solum Saulem regnasse biennio duntaxat. Jungo enim hos annos, et invenies 40. Hic computus confirmatur ex eo quod arca capta à Philistæis in monte Heli, indeque post septem menses reducta in Cariathairim, ibi manserit per 20 annos, quibus, jam mortuo Heli, præerat ejus successor Samuel, ut patet cap. vii, vers. 2, ac deinde nonnulla Samuelis et filiorum ejus gesta recensentur usque ad creationem regis Saulis, quæ biennium facile requirunt.

Adde, quod Scriptura, cap. viii, ait, Samuelem valde senem pro se filios suos constituisse Judices. Alqui natus est, inquit nonnulli, Samuel judicant Heli sub annum ejus quartum; Heli autem judicavit 40 annis. Adde 20 annos Samuelis, quibus arca fuit in Cariathairim, ac demum 4 annos Heli ante natum Samuelem, habebis annos Samuelis 40, quæ non est tanta senectus, quanta a Scriptura tribuitur Samueli. Ergo pluribus annis judicavit Samuel; ac facile fuit sexaginta annorum, cum præ senio filios constituit Judices. Quare ipse tunc 22 annos videtur explese in principatu, ac natus Heli anno secundo; sic enim ad illis hisce quatuor annis, conflabunt Samuelis anni 60, quæ justa est ejus senectus, Ita Salianus.

Vers. 2.

2. ET ELEGIT SIBI SAUL TRIA MILLIA DE ISRAEL. — Quæres, quando illa elegit? Respondent Abulensis et Cajetanus anno primo regni sui, postquam cecidit Naas, et regnum innovavit in Galaaditis, cap. xi, vers. 15. Melius Beda, Hugo, Dionysius, Genebrardus, Pineda loco citato, Mendoza et alii id Saulem fecisse censent anno secundo regni, scilicet postquam *duobus annis regnavit*, uti præcessit; eo enim hæc verba pertinent: unde Vatablus veritè, *tunc elegit*. Causam cur elegerit dedit versu 4, cui ad Saulem elegisse hæc tria millia, ut irruentibus more suo repente Philistinis, Ammonitis aliisque hostibus vicinis, haberet ea ad manum, quæ illis statim opponeret, ne Israelis agros urbesque vastarent.

Addunt nonnulli Saulem post biennium regni, à primaria innocentia et fiducia in Deum defecisse; ideoque ad humana præsidia respexisse, et hæc tria millia conscripsisse; verum defectus et lapsus Saulis postea configit, ut audiemus vers. 10.

Mystice, Beda per «*tria millia*,» describit tres virtutes Theologicas, quæ nos contra omnes tentationes et hostes defendunt. «Populus fidelium, inquit, sibi de Israel tria millia elegit, quæ tria unitati fidei, sociandam spem et dilectionem cognoverit, mox sibi doctores, qui eamdem fidem, spem et charitatem diligentius se suosque doceant, atque ab hostis irruptione tulerunt, elegit.» D. Gregorius refert ad tres Ecclesie status: «*Tria*, inquit, millia esse perhibentur, quia in summa perfectionis facie, virgines proferunt, juxta quos, et continentis et veritatis defensores ponunt: dum enim exemplo virginum ad summam incorruptionis alios accendunt, dum continentium vitam, alios a sæculi corruptionibus auferunt; dum humilium debilitatem per auxilia potentium defendunt; contra hostes sanctæ Ecclesie boni Doctores, quasi cum tribus electorum virorum millibus veniunt.»

Porro solerter S. Gregorius urget «*tria millia virorum*,» quod habent Septuaginta. «Quia prædicatores, inquit, veritatis, ad defensionem sanctæ Ecclesie, non infirmos et debiles, sed robustos et validos bellatores ducunt.» Et paulo post: «*Viri*, inquit, dicuntur pro fortitudine; de Israel esse referuntur, pro divina contemplatione.» Israel enim hebraice idem est quod *videns Deum*, aut potius, *prevalens Deo*.

CUM SAUL DCO MILIA IN MACHMAS. — Machmas, ait Adrichomius, Magmas, et Megmas civitas magna satis, cujus multa in Scripturis mentio, terminus tribus Ephraim contra Austrum. In hac Jonathas Machabeus habitavit, atque hic B. Virgo percipit puerum Jesum non esse in comitatu, sed remansisse in Jerusalem; quomolrem regressa est in Jerusalem ad querendum eum. Usque hodie, ait Hieronymus, ostenditur vicus grandis in finibus Ælie, antiquum nomen retinens, ab ea novena millibus distans juxta villam Rama. Nunc Byra dicitur, et est in dominio Fratrum Militiæ templi, ut Brocardus et Brodenbachius tradunt.

Mystice S. Gregorius: «*Machmas*, inquit, id est humilitas, quid aliud quam continentium ruborem significat? Nam dum præterita carnis oblectamenta recolunt, erubescunt.» Et paulo post: «*Dum recolunt quales fuerunt in sæculo, superbire non possunt de eo, quod magnos se vident esse in Deo.*»

Jam *Dothel*, id est *domus Dei*, est Ecclesia, quam sancti præsules et predicatorum, contra demones et tyrannorum incursum, quasi validi bellatores propugnant, ait S. Gregorius.

MILLE AUTEM CEM JONATHAS IN GABA BENJAMIN. — Jonathas hebraice idem est quod *colombe domus*; unde puritatem purosque denotat, qui in *Gaba*, id est in colle sanctitatis degunt. Audi Bedam: id est in colle sanctitatis degunt. Audi Bedam: id est in colle sanctitatis degunt. Audi Bedam: id est in colle sanctitatis degunt. Audi Bedam: id est in colle sanctitatis degunt.

centur, quia quod naturam humanam supergreditur, in altissimo virtutum culmine situm est. Unde et virgo ille dilectus Jesu, locum virginum insimians ait: Vidi supra montem Sion Agnum stantem, et cum eo centum quadraginta quatuor millia, etc. Virgines enim sunt, *Apoc.* cap. XIV, vers. 1. In monte quidem esse cum Agno dicuntur, quia per meritum incorruptionis, quo a terrenis et carnalibus delectationibus se dividunt, in suprema Redemptoris gloria sublimantur. »

Porro ceterum populum remisit unumquemque in tabernacula sua. — Mystice S. Gregorius: « In tabernacula, inquit, sua cetera plebs remittitur, ne de aliorum vite temeritate damnetur, et velut debilis, et infirma in bello pereat, dum altae conversationis fidem spondet, quae altae virtutis robur non habet. »

3. ET PERCUSSIT JONATHAS STATIONEM PHILISTINORUM, QUAE ERAT IN GABAA. — *Gabaa* erat patria et sedes Saulis ac Jonathan, ideoque Jonathan juvenis animosus et audax illico ex ea exturbavit Philistinorum stationem, id est, ut Septuaginta, Aquila et Theodoretus vertunt, *stationem*, id est *praesidium*. Philistaei enim tempore Samsonis et postea dominantes Hebraeis, ut eos sub jugo continerent, ne rebellare auderent, locis Judaeae altioribus et munitioribus (qualis erat *Gabaa*) erigebant arces, sive loca munita, quae vallo cingebant (itali vocant *fortesse*), in quibus constituebant milites praesidiarios; ideoque illa vocabant *stationes*, sive *praesidia militum*. Ita Josephus, Theodoretus, Procopius, Abulensis, Cajetanus, Dionysius et alii. Chaldaeus vertit, *percussit Jonathan plantationem Philistinorum*: he enim stationes erant quasi *plantations* non arborum, sed hominum et militum; unde etiamnum Angli, dum Anglorum suorum colonias in Hyberniam traducunt, dicunt se in ea favore *plantationem*.

Queres, quibus armis Jonathan percussit Philistaeos? nam ferrea eis ademerant Philistaei, ut patet vers. 19. Respondeo, arma priscorum erant brachia: « Nam pugnis rem agebant, a quibus pugna dicitur. Inter ipsos adversarios, inquit Casiodorus, lib. I. cap. xxx, non erant prius armata certamina, sed pugnis se, quamvis fervida, laescebat intentio, unde et pugna nomen accepit. » Hinc Lucretius, lib. IV, pag. 118:

Arma antiqua, manus, ungues, etc.

« Postea Belus ferreum gladium primus produxit, a quo et bellum placuit nominari. » Ante bellum utebantur fundis, arcubus, baculis, fustibus, periculis, sudibus praestis. Audi *Virgilium*, lib. VII *Aenid.*:

Ille torse armatus obusto;
Sulphis hic gravili molis, quod enique reptum
Rimanti, telum ira facit.

Et paulo post:

Sulphibus duris agit: adibusque praestis.

Potuit quoque Jonathan ignem in stationem inficere, itaque eam comburere: potuit insuper incautos, vel dormientes Philistaeos noctu invadere, eorumque arma occupare, hisque ipsomet obrucere.

Mystice S. Gregorius: « Jonathan, inquit, stationem Philistinorum percussit, quia electa virginitas de carne, continentiae arce sublimata, motus turpes extinguit. Bene autem statio Philistinorum dicitur, quia in corpore virginali, carnales motus non habent requiem delectationis, sed statum certaminis. Stant quippe, quia impugnant: sed requiescere non possunt, quia mentem sanctam minime oblectant. »

Quod cum audissent Philistim, — id est Philistini non jam cassi a Jonathan, sed ceteri qui in *Judaea* debebant. Aliqui subaudiunt, *conturbati sunt*: ita S. Hieronymus, Hugo et Cajetanus; sed id licet verum sit, non tamen est necesse hic supplere; nam sensus expletur per id quod subditur: « Saul cecinit, » q. d. Cum audissent Philistini suorum stragem factam a Jonathan, ideoque consternerent, Saul misit circumquaque Buccinatores, qui insonantes buccina, undique convocarent Hebraeos, ut Philistaeos hac clade consternatos invaderent et mactarent. Ita Abulensis, Dionysius et alii. Audi S. Hieronymum in *Quest.*: « Haec buccina signum victoriae et exhortationis fuit, ut audirent et noscerent Hebraei conturbatos et superatos esse Philistaeos. » D. Gregorius: « Buccina, inquit, canore est, et victoriae nuntiare, et exemplo victoriam, aliorum mentes ad spiritualis belli propositum excitare. »

Mystice S. Gregorius: « Jonathan, stationem Philistinorum percussit; sed Saul tunc canens se percussisse perhibuit; quia, nimirum, electorum praedicatorum triumphis ascribitur, quod a subditis oculi adversarii superantur. »

4. AUDIANT HEBRAEI — cessa esse castra Philistinorum, sequae hac buccina evocari ad captam victoriam prosequendam, ut plane Philistaeos et nostra *Judaea* ejiciamus. Septuaginta pro *קבריהם* *ibrim*, id est *Hebraei*, legentes, *קבריהם* *abadim*, id est *servi*, vertunt, *inobedientes fuerunt servi*.

ET EREXIT SE ISRAEL ADVERSUS PHILISTIM. — Hebraice, et *factus* (id est odibilis, exosus) *factus est Israel in Philistim*; Vatablus, *Palastini abhorrentur ab Israelitis, tanquam a re male olente et putida*; Cajetanus, *fastidierunt Israelitem Palastini*. Noster sensum reddidit. Ideo quim *factus*, id est odibilis, *Palastinis erat Israel*, quia contra eos se erexerat, eisque rebellaverat. Unde Septuaginta vertunt, et *contempsit Israel Philistim*.

Porro Septuaginta Romae correcci habent: et *puclat Israel in alienigenas*; unde aptius ex Hebraeis veritas, et *fatorem contracti Israel a Philistim*, hoc est foetere Palastini Israelitis; Palastini fuerunt Israelitis foetori, id est pndori et abominati; foetui et puduit Israelitas, quod tam imbellibus et vilibus Palastinis servirent, quodque

jugum eorum tam inerme et vile non excuterent. Quare indignitate hac et pudore excitati, animos exerebant, ut eos e finibus suis ejicerent.

Benique mihi magna suspicio est, Nostrum pro *קבריהם* *factus*, id est *factus*, putidas fuit, legisse *קבריהם* (littere enim utriusque sunt similes), id est *factus est*, exauduit, sprevit, abominatus est: sic enim videtur legisse Chaldaeus, nam vertit, et *contempsit est Israel in Philistim*. Et Septuaginta: *Contempsit*, inquirunt, *Israel Philistim*. Irati enim sunt, et exanderunt Israelitae, quod tam diu tolerassent jugum et tyrannidem Philistinorum, cum viderent eos tam facile a Jonathan cecos. Quare ira hac excitati exerebant animos, et in prelium contra eos convolarunt. Ira enim est eos fortitudinis. Unde milites praefertur acunt iras in hostem, ut contra eum generose decerent, emque prosternant.

CLAMAVIT ERGO POPULUS POST SAUL IN GALGALA, — dicendo: Sequamur Saulem regem nostrum ad prelium contra Philistaeos, captam ejus de illis victoriam, cum eo communibus animis et viribus prosequamur, eliminemus Philistaeos e terra Israel. Sic enim milites Gedeoni in prelio contra Madianitas acclamarunt: « Gladius Domini et Gedeonis, » *Judic.* vii, 20. Porro in *Galgala*, id factum, quia *Galgala* locus erat religiosus, ob circumcissionem a Josue cap. v, ibidem peractam, ut pie et religiose in eodem loco invocata Dei ope ad prelium animose pergerent.

Moraliter, discite hic illud *Job* cap. vii, 4: « Militia est vita hominis super terram, » id est de corporali militia saepe verum, de spirituali semper. Nam Hebraei victo Naas, illico a Philistaeis lacessiti, acris cum eis bellum gesserunt. Unde S. Gregorius: « Quoties, inquit, alios hostes vincimus, necesse est ut aliorum devincenda certamina preparemur. Omnipotens enim Deus, quia electos suos copiosius remunerat, eos semper vult in pugna consistere, ut ipsi semper possint sibi aeterni numeris dona preparare. » Et inferius: « Deus, inquit, magna praemia permittit, quae vincant; levia excipit, in quibus cadant: ut victoria fortium magna sit, casus innocui; ut cadentes, se facile erigant; et eos fortia, in quibus victores steterant, non extollant. »

5. ET PHILISTIM CONGREGATI SUNT TRIGINTA MILIA CURRUM. — Olim enim Syri, Arabes et Asiatici e curribus depugnabant. Mystice Beda: « Crescente, inquit, in bonis ardore virtutis agenda, crescit et in immundis spiritibus ardor ejusdem impediendae ac refringendae virtutis; qui videntes fideliu contra se amicos erectos, hos colles, insidiarum deceptionumque variarum coeptis expugnare contendunt. »

6. ASCONDERUNT SE IN SPELUNCIS, — quibus abundavit *Judaea*, teste Josepho, lib. I *De Bello*, cap. xii. Unde et David fugiens Saulem abscondit se in spelunca, I *Reg.* xxiv, et *Josue* x, occidit quinque reges latentes in spelunca.

IN ABDITIS. — Hebraice et Chaldaice, in *munitio-nibus*; Vatablus, *inter spineta*; Cajetanus, in *scissuris montium*. Abulensis explicat, *haec abdita*, esse loca secreta tam urbium, quam domorum. Tales sunt Romae criptae et coemeteria S. Priscillae, S. Sebastiani, S. Laurentii, S. Paneratii, etc., in quibus tempore persecutionis se addebant Christiani, quae ego saepius subintrans, vidi subterranean civitatem et Romam, vidi et obstupui. Mystice Dionysius Carthusianus: « Sic inquit, aliqui Christiani cernentes se undique a diabolo, mundo et carne tentari, in foramine petrae, in fossa humo, id est, in Christi vulneribus, et in Dominicae passionis memoria salubriter se occultant; et in proprio humiliationis profundo se celant, atque in tantum parvi pendunt, et quasi nihil se reputant quod a demonibus requerunt tangi. » Et Beda: « Cum viderint, inquit, fideles antiqui hostis insidias, etc. Praesidia mox necesse est lectionum spiritualium, jejuniorum, elemosynarum, orationum ceterarumque virtutum, in quibus defenduntur, adeant, abscondanturque in eis a contradictione linguarum; ut Pater, qui videt in abscondito, misereatur et adjuvet. »

7. HEBRAEI AUTEM TRANSIERUNT JORDANEM. — Est paranomasia in Hebraeo *עברו* *ibrim*, id est *Hebraei*, et *עברו* *abari*, jam est *transierunt*; *עברו* *ibrim* enim, id est, *Hebraeus*, dicitur ab *עבר* *abar*, id est *transiit*, eo quod Abraham veniens ex Chaldaea in Palaestinam transierit Euphratem, ut dixi *Genes.* xiv, 13, ubi Abraham vocatur *Hebraeus*, id est *transitor* Euphratis, indeque ejus posterii vocati sunt *Hebraei*. Sicut Romae omnes Germani, Galli, Hispani, etc., vocantur: *Transmontani*, sive *Transalpini*.

Probabiliter censet Abulensis hos Hebraeos qui transierunt Jordanem fuisse Rubenitas, Gaditas et Manassenses, qui trans Jordanem habitabant, q. d. Ili audito adventu Philistinorum ex Galgalis, transiit Jordane, domum redierunt, quasi suo Jordane tui, et a Palaestina separati.

Addit Auctor *Quest.* apud S. Hieronymum, ac S. Gregorius, Rabanus, Hugo Victorinus et alii, eos ad Philistaeos transfugisse; id enim inni videtur vers. 21, cap. xiv; licet id negent Lyranus, Abulensis et Dionysius.

8. ET EXSPECTAVIT SEPTEM DIEBUS JUXTA PLAC-
TUM (id est constitutum et decretum) SAMUELS. — Jusserrat Samuel Sauli, cap. x, ut, ingrante hoste vel periculo, iret in Galgala, ibique nuntio ad se misso, suum adventum praestolare per septem dies integros; ut, invocato Deo, ab ipso audiret quid agendum foret. Paruit Saul, misitque nuntium ad Samuelem, ejusque adventum expectavit per septem dies; sed septimo die inchoato, et neodum exacto, videns populum metu Philistinorum diffuere; non exspectato ulterius Samuele, sacrificium obtulit, ut Deo propitiato, ab eo disceret quid facto foret opus, ab eoque robur ad praeliandum acceperit. Atque hac in re peccavit, Saul pe-

ex-
vilit,
quia Sa-
muelis
vultu ex-
specta-
vit.

quod scilicet non expectavit finem diei septimae, uti jusserat Samuel. Nam ante ejus finem Samuel adventi, qui videns Saulem sacrificasse, acriter eum de inobedientia reprehendit. Ita S. Gregorius, Lyranus, Abulensis, Cajetanus, Serarius. Audi S. Gregorium: « Ideo pro inobedientiam cecidit, quia integris septem diebus sicut jussus fuerat non expectavit. » El postea: « Ecce septem diebus prophetam sustinuit, sed dum praestolari eum in fine diei desuit, gloriam tantae dignitatis amisit. »

Minus recte ergo nonnulli Saulem excusant, quod integros septem dies Samuelem expectavit; sed quod non recte eos computavit; computasse enim eos a die, quae misit nuntium ad Saulem accersendum; cum a postero die eos computare debuisset.

Vers. 9.

9. ET OBTULIT HOLOCAUSTUM. — Putant aliqui Saulem per se sacrificasse, ideoque regno privatum esse. Graviter ergo peccavit, quod, cum esset laicus, sacerdotalem functionem usurpare praesumpserit; sicut fecit Ozias rex thurificando, ideoque a Deo percussus est lepra, II Paral. xxvi, 16. Ita Rupertus, Lyranus, Dionysius, et faveo Josephus. Addit R. Levi Saulem haec sacrificia obtulisse, ut a Deo spiritum prophetiae impetraret, quod deinceps sine Samuele regeretur. Unde et a Tertulliano, lib. I Contra Marc. cap. xxiii, vocatur, « despector Samuelis propheta. »

Verum nil tale indicat Scriptura, aliqui enim hoc illi exprobrasset Samuel acerrime; atque habebat Saul sacerdotes in castris, per quos sacrificia offerre poterat: cur ergo illud sibi vindicaret, sciens id a Deo velitum? Ita Abulensis, Serarius, Sanchez et alii.

Vers. 10.

10. CUMQUE COMPLESSET OFFERRE HOLOCAUSTUM, ECCE SAMUEL VENIEBAT. — Vide quid faciat precipitatio et impatientia. Si vel ad horam expectasset Saul, ecce Samuel aderat pro eo sacrificaturus, et Deum consulturus. Jam autem defectu patientiae et perseverantiae horarum, temporale regnum amisit, ac paulatim eo decidit, ut tandem amitteret quoque aeternum. Volebat enim Deus ut Saul dirigeretur a Samuele, ac rex a sacerdote et propheta, ut doceret temporalem potestatem et principatum debere dirigi a spirituali et Ecclesiastica. Unde S. Ignatius, epist. 6 ad Magyes: « Saul, inquit, honore privatur regio, non expectans summum sacerdotem Samuelem: oportet itaque et nos revereri praestantiores; deestque non modo vocari Christianos, sed esse. Nec enim dici, sed esse, beatos facit. Si qui Episcopum appellant et sine eo omnia faciunt; huiusmodi dicit ipsi, qui verus et primus Episcopus est: Quid me vocatis, Dominus, et non facitis quae dico? Tales enim non bona conscientia mihi predicti esse videntur, sed esse simulatores et personati. »

ET EGRESSUS EST SAUL OBVIAM EI. — Causas dat Dionysius: « Honoravit, inquit, Samuelem propter ejus senectutem et sanctitatem, prophetalemque

gratiam; et quoniam ante eum Judex fuerat populi, et suis orationibus ac meritis multa bona a Deo obtinuit populo; sed et haec vice speravit juvari per Samuelem. »

11. ET TU NON VENERAS JUXTA PLACITOS DIES. — Hebraice, ad statutos dies, quibus scilicet te venturum promiseras et constitueras, sive ad constitutum diem, quem nimirum constituere tibi placuit. Hinc putant aliqui Saulem expectasse Samuelem per septem dies integros, sed male eos computasse, ut dixi vers. 8. Melius alii dicunt hanc excusationem ab eo obtendi, quod expectavit usque ad septimum diem inchoatum, sed non perfectum. Quasi dicat: Expectavi te usque ad septimum diem, et videns te non venire juxta tua promissa, putabam te non venturum; ideoque instante hoste, et dilabente exercitu, obtuli holocaustum, ut Deum mihi facerem propitium. Auxit peccatum Saul, quod culpam non agnovit et veniam petierit, sed illam excusavit, et quasi in ipsum Samuelum retorserit. Causam dat S. Gregorius: « Quia, inquit, ex radice superbiae, ipsa culpa inobedientiae nascitur, solent inobedientes reatus sui magnitudinem audire, sed non humiliter confitendo satisfacere. Nam, cum sublimis videri appetunt, lapsus suos ostendere diliguntur, et ideo dum excusationes proferunt, iustitiam praetendunt, quia apparere peccatores ardeunt. »

Porro quam grave sit et exosum Deo culpam excusare docet S. Bernardus, tract. De Praecepto et dispens. , loquens de Ade peccato et excusatione: « Antiqua illa, inquit, tam nota, et tam noxia prevaricatio; facile ut creditur indulgentiam consequeretur, dummodo confessio, et non defensio sequeretur. Neque enim tantum nocuit simplicis actionis, quamvis ex deliberatione, transgressio, quantum adjunctae excusationis, cum praemeditatione obstinatio. »

12. NECESSITATE COMPELSUS. — « Saul, inquit Dionysius, mendose se excusavit: quia non erat necessitas vera, absoluta, sufficiens, talisque usurpata oblatio fuit magis offensiva Dei, quam placativa. » De hoc enim sacrificio dici potest, quod D. Bernardus, serm. 24 in Cant. , dixit de sacrificio Caini: « Minus, inquit, mortuum offers Deo, sed peccas. »

13. DIRITQUE SAMUEL AD SAUL: STULTE POSUIT NEC CUSTODISTI MANDATA DOMINI DEI TUI, QUI PRECEPIT TIBI, — ut scilicet expectares meum adventum per septem integros dies, ac per me sacrificares, et consuleres Deum, uti tibi Deus per me preceperat. Ita Angelomus, Abulensis, Cajetanus et alii. Stultissimum enim est mandatis Dei non obedire; itaque ejus offensam, iram et vindictam in se provocare. Singula verba habent auxesim et emphasim peccatum Saulis aggravantem. Nam et solerter expendit S. Gregorius: « Ausus magnae transgressionis esset, si ille, cujus

mandata despexit, tantum Dominus tuus, non etiam Deus existeret. Quantum ergo est quod committit, cum Dei, ac Domini mandata negliguntur! »

Secundo, urget S. Gregorius: « Dei tui, q. d. : « Eius preceptum contempsisti, qui, dum te de imo extulit, dum super alios te constituit, dum regem fecit, per impositionem tantorum munerum velut specialiter tuus fuit. »

Tertio, premit: « quae praecipit non omnibus generaliter, sed tibi specialiter, q. d. : « Illa Dei, et Domini tui mandata contempsisti, quae non velut communia omnibus, sed velut propria, et soli tibi singulariter credita, observare debuisti. »

Tropologica, S. Chrysostomus ostendit peccatorem esse stultum, quia ex homine rationali se facit quasi bestiam irrationalem. Audi eum, homil. 12 in Genes. : « Homo mansuetum animal et rationale, mores suos in ferinis verit. Ideo Scriptura interdum canes vocat, ob impudentiam, Isaia lxx, 10; equos ob libidinem, Jerem. v, 8; asinos, ob stupiditatem et ruditatem, Psal. xlviii, vers. 13; leones et pardos, ob rapacitatem et habendi aviditatem, Osee xiii, 7 et 8; aspides ob fraudulentiam, Psal. xii, 3; serpentes et viperas, ob latens venenum et miltiam, Psal. cxxxix, 4, et Matth. iii, 7, et alia affectionibus respondentia nomina imponit, ut sic vel tandem confusi ad suam aliquando redeant nobilitatem, et suo generi confunderentur. »

QUOD SI NON ECCESSIS, JAM NUNC PRÆPARASSET DOMINUS REGNUM TUUM SUPER ISRAEL IN SEMPERNUM. — Praeparasset, Hebraice *הכין* hechin, id est firmasset, stabilivisset. Sic saepe in Scriptura praeparare sumitur pro confirmare, ut Psal. lxxxviii: « In aeternum praeparabo semen tuum, » id est confirmabo posteris tuis regnum, ut in eo continua generationum serie tibi succedant: « in sempiternum, » non absolute, sed respective: quamdiu scilicet duravit respublica et regnum Israelis. Dices: Quomodo haec sententia concordat cum illa Genes. xlix, 10: « Non auferetur sceptrum de Juda: » ibi enim Deus promittit regnum perpetuum Juda; hic vero Sauli, qui non erat et tribu Juda, sed Benjamin? Respondet: Deus primo decreverat Sauli et posteris ejus perpetuare regnum, si illi per omnia sibi fuissent obediens: verum quia praevidebat illi non facturum, hinc decrevit ab eo transferre sceptrum ad Judam et Davidem. Prophecia ergo illa Jacobi de regno Iudae, praesupponit praevisionem ulpae et rejectionis Saulis, licet post aliquot saecula futura. Hoc enim evincit haec Samuelis de regno Saulis continuando assertio.

14. SED NEQUAQUAM REGNUM TUUM ULTRA CONSURGET, — ut post te in filios tuos transeat: transibit enim ad Davidem. Nam aliqui Saul non fuit privatus regno: imo tota vita sua mansit rex, sed eo moriente Deus regnum a filiis Saulis transtulit ad Davidem. Unde ex hoc loco evinci non potest Saulem hic peccasse mortaliter, eo quod privatus

sit regno: poterat enim Deus sine omni ejus culpa regnum ab ejus posteris transferre ad Davidem. Ergo multo magis id facere poterat obviam ejus culpam; quia scilicet non plene obediebat Deo et Samueli. Sic Angelus, id est Episcopus Ephesi, puta S. Timotheus, audivit a Christo, Apoc. cap. ii, vers. 4, « charitatem tuam primam reliquisti, etc. Prima opera fac. Sin autem, venio tibi, et movebo candelabrum tuum de loco suo; » hoc est, amovebo te a tuo candelabro, id est, privabo te tuo episcopatu. Vide ibi dicta.

Apposite ergo privatur Saul regno, quia Deo regi suo, a quo rex erat constitutus, non obedivit. Sic vice-rex officio spoliatur, si regi suo non obtemperet. Homo ergo, « ut possit imperare, debet Deo esse subjectus, » ait S. Ambrosius in Psal. cxviii, serm. 10. Et S. Augustinus in Psal. cxliii, ad illa: Qui docet manus meas ad preclum. « Expedit, inquit, ut ille, qui sibi subijci vult quod est inferius, se subijciat superiori suo. Agnosce ordinem. Tu Deo, tibi caro; quid iustus? quid pulchrius? Tu majori, minor tibi: servi tu ei, qui fecit te ut tibi servias, quod factum est propter te. Si autem contemnis tu servire Deo, nunquam efficies ut tibi caro. Qui non obtemperas Domino, torqueris a servo. »

Et S. Gregorius, lib. I Dialog. cap. i: « Usus quidem, inquit, rectae conversationis est, ut praese non audeat, qui subesse non didicerit: nec obedientiam subjectis imperat, quam Praelatis non novit exhibere. »

QUE SIVIT DOMINUS SIBI VIRUM JUXTA COR SUUM, — scilicet juxta suum gustum et votum, juxta suum placitum et desiderium; qui scilicet a cor, » id est a mentem et voluntatem suam, » plane et plene conformet a cordi, » id est a menti et voluntati suae; qui scilicet a faciat omnes voluntates meas, » ut explicat S. Paulus, Actor. xiii, 22. Hic est David: quod enim vult cor meum, hoc vult et cor Davidis, ac proinde in eo a cor, » id est a mens mea » se plane oblectat et conquiescit; cum in te, o Saul, non conquieverit, eo quod mea praeccepta non plene, sed ex parte duntaxat expleveris. Ita S. Gregorius: « Per Dei cor, inquit, in sacro eloquio, intima ejus voluntas designatur. Juxta eam vero sumus, quando hanc et per intellectum agnosimus, et per amorem custodimus. » Et paulo post: « Potest, inquit, intelligi vir, pro fortitudine, secundum cor Dei, pro interna charitate. Quando igitur necessitas exigit, ad curam sanctae Ecclesiae queratur vir, ut sit conversatio fortis: queratur secundum cor Dei, ut per affectum magni amoris quasi unicus est divina voluntati. » Et inferius: « Ideo eum quaesivit, quia tu juxta cor suum esse voluisti. » Unde merito exclamat S. Chrysostomus, hom. De David et Goliath: « O beatum Davidis sanctissimi merito, quod laudat Deus, praedicat Dominus, Judex praefert summus: dum enim David sanctissimus, homo secundum cor Dei, quidquid Deus cogitat, gerit;

quidquid mente concepit, perficit; dum, inquam, David cordi Dei cor proprium jungit, et menti ejus mentem suam adnectit; hoc est, ut quæ vult Deus, velit, et quæ non vult, similiter nolit? sic eum Dominus individuo amore et conjuncta charitate dilexit.

Hinc morale dogma utilissimum et sanctissimum elicit B. Petrus Damianus, lib. V, *epist.* 3, quæ in ordine est 72. « Unum, inquit, est, quod mens cujusque fidelis debet solerter attendere, et intra semetipsam sollicita semper inquisitione versare, scilicet, utrum placeat Deo, quod agit, et an ejus vita Deus, vel operibus delectetur. Quid enim prodest, quidquid homo faciat, si hoc non placeat Deo? sic de Davide dicitur: Quæsit sibi Deus virum juxta cor suum. Nam, si nunc Conditor non delectatur in homine, homo postmodum delectari non poterit in Conditore. »

Porro S. Hilarius in *Psal.* 111, et S. Bernardus, *serm.* 34 in *Cant.*, docent Davidem maxime fuisse « virum secundum cor Dei, » eo quod in inimicos fuerit adeo benevolus. Sic et S. Dionysius, *epist.* 8 ad *Demophilum*: « Quid, inquit, Davidem illum Dei parentem, fecit divina amicitia dignum? nempe, cum esset bonus atque in hostes benignus: invenit, inquit ille summe bonus ac benignitatis amator, hominem secundum cor meum. »

ET PRÆCEPTUM EI DOMINUS UT ESSET DUX SUPER POPULUM SUUM. — « Præceptum, » id est ordinavit, apud se constituit, in corde suo edixit et quasi præceptum sanxit; sed illud necdum promulgavit. Sic Deus ait filiæ: « Corvis præcepti, » id est statui, ordinavi, « ut pascat te, » III *Reg.* xvii, 4. Causam det S. Gregorius: « Ille, inquit, aliis utiliter præcipit, qui obedire Deo perfecte jam novit; qui solum hoc præcipit, quod ex consilio procedit intimæ voluntatis. »

Addit S. Gregorius, Prælatum non debere ambire imperium, sed ad illud præcepto quasi cogi. « Quia, inquit, electi viri ad honorem primatus non ex ambitione veniunt, se coacti perducuntur, bene dictum: Et præceptum ei ut esset dux, quasi dicit: in honorem prælationis, non per ambitionem subit, sed coactus ascendit. » Deinde jubens ut ad publicum honorem perfectissimus quisque diligenter quaeratur, subjicit: « Præcipiatur ei ut sit dux; quatenus sublimitatis ordinem condescendere ex cupiditate non ambiat; sed ex humilitate pertimescat, sicque sibi humilis metuat, ut subditi præcepto Dei devotius agnoscat. »

EO QUOD NON SERVAVERIS QUÆ PRÆCEPTUM DOMINI. — Tota ergo causa, cur Deus a Saulis stirpe abderit regnum, fuit, quod Saul non plane et plene accommodasset cor et voluntatem suam, cordi et voluntati Dei, quam ei explicuerat Samuel, ut scilicet se expectaret, et per se sacrificaret, Deumque consulere. Volebat enim Deus ut Saul honoraret Samuelem, quasi suum sacerdotem et prophetam; ut si interruptus esset inter Saulem et

Deum: sicut Deus jussisset Josue nil agere, nisi ex Eleazari pontificis consilio et oraculo, *Nam.* cap. xxxiv, vers. 13.

Moraliter, discat hic primo quam plene et perfecte Deus, ut omnium Dominus, sibi suisque velit obediri ad litteram, sine excusatione et interpretatione. Unde tam graviter punivit Saulem, qui id non fecit: eo quod ipse esset primus rex israelis a se constitutus, privando eum regno; ut David et ceteri deinde reges ejus exemplo saperent, discerentque Deo et Pontifici per omnia plene obedire.

Sic primus homo, Adam, comedens pomum vetitum, punitus fuit morte sua et posterorum, ut illi ejus exemplo discerent Deo plane obtemperare. Sic primus angelus Lucifer, nolens Deo se humiliare et obedire, cecidit in tartara. Vide ergo hic quam primatus sit periculosus, disceque eum non ambire. In primis enim Deus statuit exempla posterorum: quare primus vult esse exactos, ut sint speculum sequentibus; speculum, inquam, virtutis aut castigationis suæ. Nam ut ait Poeta:

Præcipiis obsta, sero medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.

Non ergo primo loco, at « medio tutissimus ibis. » Primogenitus Abrahæ Ismael, vexans juniorem Isaac, domo Abrahæ expulsus fuit. Primogenitus Isaac fuit Esau, qui jure primogeniture spoliatus est a fratre Jacobo. Primogenitus Jacobus fuit Ruben qui, ob incestum, gradu suo dejectus est. Primogenitus Adæ fuit Cain qui, Abel fratrem occidens, factus est vagus et profugus. Primogenitus Davidis fuit Ammon qui, ob incestum cum sorore sua Thamar, ab Absalove fratre occisus occubuit, II *Reg.* cap. xxiii, 21 et sequentibus.

Sic primatus Ecclesiasticus, sive Pontificatus, est « onus onerum, » ait S. Leo, et ex eo B. Petrus Damianus, lib. I, *epist.* 20, qui scribens ad Cædolum ambientem Papatum, imo Antipapam (qui se Honorium II vocabat): « Enim vero, inquit, cum religiosus quisque vir subire tam laboriosæ sedis onus abhorreat, illicque vix illis hominum precibus constitui acquiescat; cur tu onus onerum, ut sanctus Leo Papa dicebat, non modo non paras aufugere, sed ultro etiam preces et pretium offerendo, anxie te conaris intrudere? »

S. Gregorius hic, lib. IV, cap. iv, loquens de Saule electo in regem, et se domi abscondente: « Videat, inquit, sacerdos qua mente fingitur sit culmen sanctæ Ecclesiæ, si culmen sæculi condescendere tam caute reges fugerunt. » Ita fugit ipse S. Gregorius, seseque abscondit, donec columna ignis cœlitus proditus, raptus fuit ad pontificatum. Sic de S. Cornelio Pontifice scribit S. Cyprianus, lib. IV, *epistol.* 2: « Qui Episcopatum ipsum nec postulavit, nec voluit, nec vi, ut ceteri quoque arrogantia et superbie sue tumor inflat, invasit;

sed quietus et modestus, et quales esse consueverunt, qui ad hunc locum divinitus eliguntur, vim passus est, ut Episcopatum coactus exciperet. »

Porro « onus onerum, » quod subit Pontifex, Ita declarat S. Bernardus, lib. II *De Consideratione ad Eugen. Pontif.*: « Tu es, cui claves tradite, cui oves credite sunt. Sunt quidem et alii ordi janitores, et gregum pastores. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos: tibi universi crediti, non uni, unus. Nec modo ovium, sed et pastorum, tu unus omnium pastor. Quod si ita est, quanta erit sarcina, quantum onus totum, ut ita dicam, orbem terrarum humeris sustinere! » Idem, lib. IV: « Te ipsum, inquit, considera: formam justitiæ, sanctimonie speculum, pietatis exemplar, assertorem veritatis, fidei defensorem, Doctorem gentium, Christianorum ducem, amicum Sponsi, Cleri ordinatorem, Pastorem plebium, Magistrum insipientium, refugium oppressorum, pauperum advocatum, spem miserorum, tutorem pupillorum, judicem viduarum, oculum caecorum, linguam mutorum, baculum senum, ultorem scelerum, malorum metum, honorum gloriam, virgam potentium, malleum tyrannorum, regum patrem, legum moderatorem, canonum dispensatorem, sal terræ, orbis lumen, sacerdotem Altissimi, Vicarium Christi. Quis non timeat et tremat hæc audiens, » ut Pontificatus onus Angelicis humeris formidabile ambire audeat?

Denique S. Chrysostomus (vel quisquis est auctor) in Opere imperfecto in *Matthæo*, homil. 33: « Primatum, inquit, Ecclesiasticum concupiscere neque ratio est, neque causa; quia neque justum est, neque utile. Quis enim sapiens ultro se subjicere festinat servituti, labori, dolori, et quod majus est periculo tali, ut det rationem pro omni Ecclesia, apud justum Judicem, nisi forte qui nec crediti iudicium Dei, nec timet uti, abulens primatu suo Ecclesiastico, ut seculari, et convertat eum in secularium? »

13. SURREXIT AUTEM SAMUEL, ET ASCENDIT DE GALGALIS, IN GABAA BENJAMIN. — Eodem pergebat Saul cum exercitu, ut sequitur; sed Samuel præcessit, et se a Saule ob culpam admissam separavit, ut se iratum ostenderet, et Saulem ad culpæ agnitionem et penitentiam flecteret. « Quia scilicet, ut ait S. Gregorius, in rege quem arguerat, legitimam penitentiam, qua manere cogebatur, minima cognovit, et. Rex in ministerio relinquitur, ut ipsa Prophetæ separatione corrigatur; quia plerumque quoque prædicatoris verba non corrigunt, dividi a prædicatorum familiaritate, vel a sanctæ Ecclesiæ unitate pertimescunt. Juxta Prædicatoris duri sunt, sed separati respiciunt. »

Ivit autem Samuel in Gabaa, ut se jungeret Prophetis ibidem habitantibus, ut dictum est cap. x, vers. 5, cum iisque Dei laudibus vacaret, ac pro Israele oraret, ac populum cum Saule eodem pergentem ad prælium contra Philisteos, sua saltem

presentia ad fortiter pugnandum animaret. Mystice S. Gregorius: « Quid est, inquit, quod de Samuele dicitur: surrexit et ascendit, nisi quod in perfectioribus viris aspicimus, qui sine nostra inquinamenta respiciunt, ut ab eis nequaquam sordidentur? sic nobis irascuntur, ut quieti intus, secreti sui alta conscendere velociter possint. Fortes namque et potentiores, et qui magna et fortia sua leviter ferunt, nostris infirmitatibus non gravantur. »

ET RELIQUI POPULI. — id est e populo reliqui: enim *populi* non est nominativus pluralis, sed genitivus singularis, ait Abulensis. Hæc verba desunt in Hebræo, Chaldeo et Septuaginta, Regiæ et Complutensibus, sumque obscura et implexa: sensus tamen eorum hic esse videtur, quasi dicat: Reliqui, qui cæteris metu Philistinorum diffugentibus manserant in castris, hi cum Saule ascenderunt de Galgalis in Gabaa, quæ erat urbs sita in colle tribus Benjamin.

OBVIAM POPULO (Philistinorum hostium, qui e vicino oppido *Machnas*, ut dicitur vers. sequenti, excursions faciebant, et) EXPUGNAVANT EOS. — scilicet Hebræos, venientes de Galgalis in Gabaa. *Jonathas* enim expugnaverat stationem Philistinorum in Gabaa, ut dictum est vers. 3. Quare multi Hebræorum et Galgalis pergebant in Gabaa; hæc latere invadebant et caudabant Philistini, doges in vicina urbe *Machnas*: ut ergo hoc iter suis securum redderet Saul, cum suis contra eos ascendit; ac simul ut se cum Jonathas decente in Gabaa conjungeret, uti de facto ibi se conjunxit, ut sequitur:

17. ET EGRESSI SUNT AD PRÆDANDUM DE CASTRIS PHILISTINORUM TRES CUNEI. — Hebræice, *tria capita*; Chaldaice, *tres turmæ*; Septuaginta, *tria principia*; Vatablus, *tria agmina*. *Cuneus* proprie est ferrum acutum, quod sensim crassescit, quo in fissuras inserto ligna finduntur. Unde illud: « Malo nole malus querendus est cuneus. » Hinc per metaphoram, cuneus significat peditem multitudinem, in cunei formam redactam, quæ in acie angustior et quasi acutior; deinde latior densiorque procedit, ait Vegetius lib. II *De Re milit.* Unde Virgilius, lib. XII *Æneid.*:

Densi, cuneis se quisque coactis
Agglomerant.

PORRO FABER FERRARIUS NON INVENTERAT IN OMNI TERRA ISRAEL: CAVERANT ENIM PHILISTINUM NE FORTE FACERENT HEBRÆI GLADIUM AUT LANCEAM, — ut eos sub suo iugo continerent, ne rebellare possent. Sic servis a Romanis olim velita fuisse arma, ne heroes suos invaderent, nisi in extrema necessitate, qualis fuit post Cannensem cladem: tunc enim contra Annibalem armantur servos, teste Valerio Maximo, lib. VII, cap. vi. Sic adimenda esse servis arma docet Aristoteles II *Polit.* II. Sic Syrus Lydis contra se rebellantibus ademit arma, teste Justino, lib. I.

Verum Deus elusit cautionem et prudentiam Philistinorum, dum per Samulem Hebraeis dedit victoriam sine ferro et armis ferreis. Unde S. Gregorius: « Armati, ait, ab inermibus victi sunt, ut totum quod vincitur, omnipotentis Dei laudibus tribuatur. »

Mystice, « faber » est orans et meditans, qui solite discursu sui officina ferraria, id est, in meditatione excitat ignem devotionis et charitatis, juxta illud: « In meditatione mea exardescet ignis. » Audi F. Bartholomæum *De Martyr.* archiepiscopum Braecarensem in insigni suo doctrinae spiritalis compendio, cap. xxvii, pag. 283: « Faber ferrarius, igitur ferrum de igne extrahens, ictibus molire satagit: sed antequam penitus frigescat, ad ignem rediit, ut iterum faciliter ignescat; sic etiam spiritus noster a fervore devotionis extractus et occupationis terrenae ictibus percussus, ne omnino frigescat atque induretur, ad fornicem devotionis est reducendus. Nam qui studioso curant devotionem nutrire quotidie, facile conservant ac teneant; si vero, licet paucissimis diebus, ab officio recedant, difficulter ad exercitium interioris fervorem redire solent. Quapropter illud maxime curandum est, ut orationis assiduitate cor semper Deo pateat. »

Tropologicè, « faber ferrarius » est prædicator, præceptor, et quisvis alius castigator vitiorum: hunc tollere conantur « Philistei, » id est, demones, ut homines inermes eorum tentationibus resistere nequeant. Audi B. Petrum Damianum, lib. I, *epist.* 18, quæ ordine est 106: « Spiritus quisquis conventus, si fratrem zeli frequenti correptione non utitur, Israeliticæ plebis mystica laborat inopia; quæ videlicet incipiente Saul regis imperio, fabrum ferrarium non habebat. » Et paulo post: « Philistei, inquit, de terra Israel fabros ferrarios tollunt, cum maligni spiritus, falsæ pietatis obtentu zelum correptionis de fratrum labiis auferunt. » Causam subjicit: « Sicut ferrum reliqua metalla fortiter edomat, ita correptionis malleus vitia delinquentium reprimat, et quasi eundem rigide mentis duritiam frangit. » Ex quibus concludit: « Si de sacro conventu correptionum censura subtrahitur, discipline vigor funditus enervatur, et religio tota destruitur; quia dum unusquisque propriæ sequitur voluntatis arbitrium, ad secularia rediens, spiritualis observantia violat institutum. » Deinde ad proximum quoque hoc pium dat monitum: « Unde quisquis est, cui regularis vite fervor inæstuat, correptiones libenter amplectitur: et tunc etiam, cum innocens est, suis reprehensionibus delectatur: non, ut eum conscientia peccasse remordeat; sed quoniam hoc prodesse cæteris audientibus sperat; ut unde ipse innocens, et mundus arguitur, alii qui vel lapsi, vel lapsuri forte sunt, corrigantur. »

Nam ut ait Ecclesiastes, cap. xii, vers. 11: « Verba sapientum sicut stimuli, et quasi clavi in altum

defixi, quæ per magistrorum consilium data sunt a pastore uno. » Hinc et illud *Jeremia* xliii, 29: « Numquid non verba mea sunt quasi ignis et quasi malleus conterens petram? » S. et S. Gregorius, Eucherius, Beda, Hugo, qui et addunt demonem adimere fidelibus « fabros ferrarios, » id est bonos predicatores, vitiorum castigatores, cum facit ut ipsi subtilia, philosophica, poetica vana, elegantia et placencia populo prædicent, ac plausum populi quærant, non planetum, ut ait S. Bernardus.

Rursum, « fabri ferrarii » sunt magistri et doctores qui docent philosophiam, rhetoricam, mathesin, poesin, etc., quæ fidei et doctrinae sacra subserviunt, ut eam contra hæreticos, Gentiles et impios defendant. Hos auferit Satanas, dum satagit ut Religiosi, Clerici et Sacerdotes iis non studeant, sed indocti otio torpeant: inde enim orta fuit hæresis Lutheri et posteorum ejus, æque ac priscorum hæreticorum. Ita S. Gregorius et Cyrillus Alexandrinus, lib. VII *Contra Julianum*.

Denique, « arma ferrea » sunt mortificationes et penitentia, quibus concupiscentia carnis refunditur et confunditur.

21. RETUSÆ ITAQUE ERANT ACIES YOMERUM, — Vers. 21. quia continua aratione sulcando terram, ejus resistentia et renitentia retundebantur et hebetabantur; ac Hebraeis difficile erat, ad eas acuendas, toties ire in Philistiim.

USQUE AD STIMULUM CORRIGENDUM, — quasi dicat: Adeo retusæ erant acies instrumentorum horarum, ut ne exiguis quidem stimulis quo boves pungerentur, superasset, qui non esset hebetatus; ideoque corrigi et acui debet. Ita Lyranus. Aut eum Abulensis refer hæc superius ad vers. 20: « Descendebat ergo omnis Israel ad Philistiim, ut acueret unusquisque vomerem suum et ligonem, etc., usque ad stimulum corrigendum, » q. d. Non tantum ad majora instrumenta acuenda, sed etiam ad minimos stimulos corrigendos et acuendos, oportebat ire in Philisteam, quia in Israel non erat faber, qui eos acueret.

22. CUMQUE VENISSET DIES PRAELII, NON EST INVENTUS EXSIS. — Vers. 22. Populus ergo et milites sequentes Saulem armabantur arcibus, fundis (Gabaasita enim erant optimi fundibularii, ut patet *Judic.* xx, 46), peticis, fustibus, ut dixi versu 3; hæc enim sunt arma rusticana et prisca: item ligonibus, falsibus, tridentibus, stimulis, malleis, securibus, serris, baculis sive flagellis, quibus triturantur et excutiantur frumenta, cæterisque instrumentis rusticanis: ac forte ea igne liquando conflabant in peticas, pugiones et gladios, sed rudes et impolitos, juxta illud Virgilio:

Et curvæ rigidum falces conflantur in enses.

Sic Samgar judex vomere aratri occidit sexcentos Philisteos, *Judic.* iii, 31. Et Samson, carens ense, mandibula asini occidit mille viros, *Juic.*

cap. xv, 43. Ex quibus liquet antiquam fuisse hæc Philistinorum cautionem, ne Israelite haberent arma et fabros ferrarios.

EXCEPTO SAUL ET JONATHA. — Mystice Dionysius Carthusianus: « Prælati, ait, et eorum Vicarii debent tantæ esse perfectionis, quod quantum cumque subtili spiritualibus armis priventur, et passionum immoderantis agentur, ipsi tamen in omni virtute, in rationis splendore, in luce sapientia perseverant firmissime et mala vincant in bono, suaque probitate, aliorum defectuositas reprimant ac reformant, quoniam ipsi sunt velut mensura et regula subditorum. »

Porro Hebraei dicunt vel fingunt Sauli et Jonathanæ allatos esse hos enses caelitus ab angelis. Plati-

nus Deus ipsos hos enses occulasse, vel occulasse sibi et locis vicinis comparasse.

23. EGRESSA EST ACIES STATIO PHILISTINORUM, UT TRANSCENDERET IN MACHMAS. — Jam ipsi erant in Machmas, ut dictum est vers. 5; et ergo ad Machmas, vel referendum est ad statio, non ad transcendentem, q. d. Statio Philistinorum, quæ erat in Machmas, transcendit Machmas igitur ultra, obvia Sauli et Hebraeis ad præstandum cum eis; vel certe in Machmas, id est, ultra Machmas, ut vertunt Septuaginta. Hebraice, egressa est statio Philistinorum ad transitum (Chaldaice, vadum) Machmas; Vatablus, in ulteriorem partem, quæ erat inter Machmas et Gabaa, stationem sive præsidium transulerunt.

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Jonathas solus cum armigero invadit castra Philistinorum: Deus illis terrorem et perturbationem injicit; unde ipsi mutua se cæde trucidant. Audit eorum tumultum Saul, vers. 19, edicitque ne quis usque ad vesperam comedit, donec hostes fugientes persequeatur, et conficiat. Jonathas, edictum ignorans, mel in sylva reperit comedit. Milites defatigati et esurientes, vers. 32, contra legem comedunt carnem cum sanguine. Unde Saul, statuta petra, jubet ut in ea sanguinem effundant. Moc, vers. 36, Saul, nocte irrupturus in castra hostium, consulit Dominum; sed Dominus non respondet. Quare Saul jacit sortem, ut cujus culpa iratus sit Deus, capiratur. Sors denotat Jonatham, vers. 42; ille fatetur se mel comedisse. Quare a patre morti addicitur, sed populus eum liberat. Inde, vers. 47, Saul debellat Ammonitas, Moabitas, Idumæos atque per circuitum hostes. Denique, vers. 49, filii Saul recensentur.

1. Et accidit quadam die ut diceret Jonathas filius Saul ad adolescentem armigerum suum: Veni, et transeamus ad stationem Philistinorum, quæ est trans locum illum. Patri autem suo hoc ipsum non indicavit. 2. Porro Saul morabatur in extrema parte Gabaa, sub mango-granato, quæ erat in Magron; et erat populus cum eo quasi sexcentorum virorum. 3. Et Achias filius Achitob fratris Ichabod filii Phinees, qui ortus fuerat ex Heli sacerdote Domini in Silo, portabat ephod. Sed et populus ignorabat quo isset Jonathas. 4. Erant autem inter ascensus, per quos nitebatur Jonathas transire ad stationem Philistinorum, eminentes petrae ex utraque parte, et quasi in modum dentium scopuli hinc et inde prærupti, nomen unum Boses, et nomen alteri Sene; 5. unus scopulus prominens ad Aquilonem ex adverso Machmas, et alter ad Meridiem contra Gabaa. 6. Dixit autem Jonathas ad adolescentem armigerum suum: Veni, transeamus ad stationem incircumcisorum horum, si forte faciat Dominus pro nobis; quia non est Domino difficile salvare, vel in multis, vel in paucis. 7. Dixitque ei armiger suus: Fac omnia quæ placent animo tuo; perge quo cupis, et ero tecum ubicumque volueris. 8. Et ait Jonathas: Ecce nos transimus ad viros istos. Cumque apparuerimus eis, 9. si taliter locuti fuerint ad nos, manet donec veniamus ad vos: stemus in loco nostro, nec ascendamus ad eos. 10. Si autem dixerint: Ascendite ad nos; ascenamus, quia tradidit eos Dominus in manibus nostris; hoc erit nobis signum. 11. Apparuit igitur uterque stationi Philistinorum; dixeruntque Philistiim: En Hebraei egrediuntur de cavernis in quibus absconditi fuerant. 12. Et locuti sunt viri de statione ad Jonatham et ad armigerum ejus, dixeruntque: Ascendite ad nos, et ostendemus vobis rem. Et ait Jonathas ad armigerum suum: